

Motion till riksdagen 2020/21:2726

av **Karolina Skog och Johanna Öfverbeck (båda MP)**

Lär av Malmö

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbetsmetoden Sluta skjut i kombination med avhopparverksamhet bör spridas till fler delar av landet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tidiga insatser och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsynsmyndigheter bör involveras i myndighetssamverkan mot organiserad brottslighet och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Den bästa insatsen för ökad trygghet är den som lyckas stoppa utvecklingen innan någon blir kriminell. Innan något blir ett brottsoffer. Samhället har verktyg för det, men dessvärre används det inte fullt ut idag. Det finns exempel att lära sig av. Medan antalet skjutningar ökar i delar av Sverige har de i Malmö gått ner. Insatser som gör skillnad bör spridas över landet. Istället för att riksdagens partier tävlar om vem som lägger mest långtgående förslag inom kriminalpolitiken bör fokus ligga på att identifiera vilka åtgärder som har störst effekt och på hur dessa kan spridas.

Sluta skjut

Många av dem som dragits in i kriminella grupperingar vill egentligen bryta med det kriminella livet. Detta gäller inte minst unga personer. Sådana uppbrott innebär dock ofta stora svårigheter och risker vilket får till konsekvens att den unge stannar kvar i kriminalitet. För att underlätta uppbrott behöver samhället erbjuda stöd och skydd till dem som vill lämna en kriminell livsstil. Malmös avhopparverksamhet startade redan 2012, men har vuxit betydligt sedan modellen Sluta skjut introducerades.

Sluta skjut-modellen har som främsta fokus att få de kriminella att lyfta fingret från avtryckaren. Modellen bygger på samarbete mellan polis, socialtjänst och kriminalvård samt lokala, engagerade förebilder. Inspiration kommer från USA där metoden GVI, Group Violence Intervention, framgångsrikt har använts i våldsutsatta städer med gott resultat. De kriminella kallas till ett möte där de får ett tydligt val: antingen slutar de skjuta eller så får de polisens totala uppmärksamhet. Men de får också ett tydligt alternativ då de genom avhopparverksamheten erbjuds hjälp att bryta det kriminella livet. Något som flera av dem har tagit emot och lämnat kriminaliteten. I skrivande stund har cirka 40 kriminella personer hoppat av och lämnat det brottsliga livet. Nyligen aviserade Uppsala kommun att de är intresserade av att bli nästa stad som inför Sluta skjut-modellen. Denna arbetsmetod bör spridas till fler delar av landet.

Bryt i tid

2013 presenterade Malmökommissionen, en oberoende kommission med forskare och offentliga aktörer, sina övergripande rekommendationer: Att etablera en social investeringspolitik som kan utjämna skillnaderna i levnadsvillkor och göra samhällssystemen mer jämlika samt förändra processerna genom att skapa kunskapsallianser och demokratiserad styrning.

Rapporten, som legat till grund för Malmös arbete för en socialt hållbar stad, understryker vikten av tidiga insatser för utsatta barn. Exempel på åtgärder som sattes in var att minska barnfattigdomen, bryta segregationen i skolan och arbeta uppsökande för att få fler barn i förskolan. Syftet innebär att med tidiga insatser kan framtida mänskligt lidande undvikas samtidigt som det finns en samhälls ekonomisk vinst. Det är alltså både bättre och billigare att sätta in rätt insatser i god tid, innan problem eskalerar.

Detta synsätt är också något den lokala polisen lyfter fram, unga personer som får stöd att komma ur kriminaliteten innan den har hunnit eskalera medför stora vinster för både samhället och individen. Detta är inget som polisen klarar på egen hand, som egentligen ska ha fokus på det brottsbekämpande arbetet. Samhällsaktörer såsom barnavårdscentraler, förskola, skola och socialtjänst har betydligt bättre möjligheter att ingripa i tidigt läge. Det förutsätter att kunskap och resurser finns.

Malmö har framgångsrikt startat upp familjecentraler på ett flertal platser i staden. Tonvikten ligger på utsatta områden. Familjecentralerna, som innehåller öppen förskola, barnavårdscentral och socialrådgivare, innebär ett tätare samarbete mellan samhällsaktörer och som underlättar för familjerna att söka stöd.

Redan tidigt valde Malmö också att fördelar resurser till förskola, skola och fritidshem för att skapa likvärdiga förutsättningar. Det innebär att de skolor och förskolor som har tuffast förutsättningar, också får mer resurser. Effekten är att där det finns störst behov är det också möjligt att anställa fler lärare, ha mindre klasser och ge eleverna mer stöd.

Något som också gett effekt på kriminaliteten i Malmö är polisens och socialtjänstens tätare samarbete som har lett till att fler barn i behov av skydd har identifierats. Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU), är en skyddslag som ska förhindra att barn fara illa. Det kan rör sig om situationer när barn utsätts för misshandel, utnyttjande, brister i omsorgen i hemmiljön eller om den unge utsätter sin egen hälsa för påtaglig risk. Med höjd kunskap när orosanmälan ska göras, bra dialog mellan myndigheter och resurser, kan barn i behov av skydd upptäckas

tidigare. I de fall när förutsättningarna för tvångsvård enligt LVU är uppfyllda, så ska ett omhändertagande ske.

Dessa genomtänkta tidiga insatser har lett till färre skolmisslyckande, stöd i tidig ålder och insatser till föräldrar så att de kan sätta gränser. Det har också inneburit att när barn farit illa i hemmet eller utsatt sig själva för påtaglig risk, har ett omhändertagande varit möjligt.

Detta är något som har gjort skillnad, som Polismyndigheten också märkt av och berömt. Detta gör att när polisen har gjort gripande har betydligt färre unga personer velat ta den tomma platsen. Därför vill vi se ett stärkt förebyggande arbetet och höjd kompetensen kring brottsförebyggande arbete hos alla de samhällsaktörer som tidigt möter barn och unga för att identifiera riskfaktorer och kunna sätta in åtgärder tidigt.

Lex Capone

I regeringens skrivelse *Tillsammans mot brott – ett nationellt brottsförebyggande program* tas administrativa åtgärder upp som ett redskap vid sidan av straffrättsliga åtgärder. Tillsynsåtgärder inom områden som brand, miljö och hälsa omnämns som en outnyttjad potential.

I Malmö har ett arbete med samordnad tillsyn utvecklats. Det har varit framgångsrikt och erfarenheter från detta bör spridas till statliga myndigheter och till andra kommuner.

Genom satsningar har tillsynsavdelningarna på olika förvaltningar inom Malmö stad utvecklat ett sätt att arbeta tillsammans. Fokus ligger på verksamheter som normalt sett inte kan finansieras av tillsynsavgifter och som har en koppling till otrygghet och osund konkurrens. Deltagande är inspektörer inom miljö och hälsa, livsmedel och bostad. Tillsynen bedrivs i tätt samarbete med andra myndigheter som till exempel polisen, räddningstjänsten och Skatteverket med flera. Normalt är tillsyn av illegala och oregistrerade verksamheter nedprioriterad eftersom detta inte kan finansieras genom gängse tillsynsavgifter.

Samverkan gör det möjligt att utveckla metoder för att på ett effektivt sätt motverka oseriösa och olagliga verksamheter, bedriva tillsyn genom utredningar samt koordinera insatser från olika myndigheter. Samordningen av insatserna sköts från miljöförvaltningen.

Tillsynen kan fungera som en väg in att avslöja brottslighet inom helt andra områden än det som själva tillsynen berör, exempelvis fusk med moms och punktskatter. Detta är verksamheter som kan generera stora summor, men där upptäcktsrisken är tämligen låg varför det är ett attraktivt område för organiserad brottslighet. Även brott med direkt koppling till gäng och våld på gatorna kan upptäckas denna väg. Faktum är att ett av de större vapenbeslag Malmöpolisen gjort i år upptäcktes genom en rutininspektion av miljöförvaltningen i en butik i Malmö. Efter att inspektörerna hittat misstänkt stöldgods i butiken, larmades polisen som både hittade droger och vapenammunition, vilket i sin tur ledde dem att göra en husrannsakan hos butiksägaren, där skjutvapen, bangers och mer ammunition påträffades. Vi vill se brottsbekämpning med byråkrati som verktyg över hela landet.

Kontrollerande myndigheter inom exempelvis miljö, livsmedel och brand kan inom ramen för samverkan med andra myndigheter spela en viktig roll i arbetet mot organiserad brottslighet. Det är därför av vikt att dessa dels har grundläggande finansiering för sin verksamhet och dels att dessa involveras i myndighetssamverkan mot organiserad brottslighet.

Avslutning

Trygghetsläget i Malmö är inte på något sätt oproblematiskt. Allt för många tvingas leva med, mitt i eller nära kriminalitet och våld. Det finns stora uppgifter att utföra för att mota organiserad brottslighet, få bort våldet från gatorna, bryta utanförskap och barnfattigdom samt se till att varje ung person som är på väg in på en brottslig bana fångas upp och erbjuds bättre alternativ.

Långsiktigt förebyggande trygghetsarbete tar tid. För att kunna attackera den organiserade kriminaliteten på alla fronter måste vi kunna hålla flera tankar i huvudet samtidigt och använda hela samhällets resurser. Att jobba systematiskt, utvärdera och sprida de metoder som ger effekt är betydligt bättre än att utan ordentlig utredning och beredning hasta fram lagändringar.

Karolina Skog (MP)

Johanna Öfverbeck (MP)